

Etymologista pohdintaa *hullu*-sanasta

Mieleetöntä tai mieleltään sairasta merkitsevän *hullu*-sanankuperää on pidetty tuntemattomana (NES s.v. *hullu*). On ainakin varmaa, että se palautuu kantasuomeen, sillä sen vastineita esiintyy laajalti itämerensuomalaisissa kielissä: karjalassa *hullu* 'hullu, mieletön', vatjassa *hullu, ullu* 'hullu', pohjoisvirossa *hull* ja liivissä *ul* 'hullu, järjetön, raivokas' (SKES s.v. *hullu*; SSA s.v. *hullu*). Petri Kallion *Yhteissuomalaisessa sanastossa* (YSuS s.v. *hullu*)¹ sanan kantasuomeen rekonstruoitu asu onkin identiteettinen kuin nykysuomessa esiintyvä. Sanasta on lainattu turjansaamen *oll* 'tuhma' ja luulajansaameen *hullõtit* 'houkutella'. Luulajansaamen verbin merkityksenkehityksen rinnakaistapaukseksi voidaan esittää suomen *houkutella*-verbiä, joka on johdettu hullua merkitsevästä *houkka*-sanasta (SSA s.v. *houkutella*).

Olen artikkelissani (Kim 2018, 189–190) esittänyt, että *hullu* voi olla samaa perua kuin onomatopoeettinen *hulista* ja deskriptiivinen *huljua*, joiden veden ääntä ja liikettä jäljittelevälle fonesteemille *#hul-* löytyy mahdollisia vastineita mordvalaiskielistä asti (esim. ersämordvan *čolñems* 'solista, lirstä; kilistä', *čoldērdems* 'kilistä, helkytellä, läiskähtää; ravistaa, tärisyttää; höpöttää', mokšamordvan *šoldērdems* 'ibid.'). Perusteenani *hullu*-sanankuperä ja kyseisten onomatopoeettis-deskriptiivisten sanojen etymologiseen yhteenkuuluvuuteen oli se, että veden liikkeen merkitys on siirtynyt merkitsemään heiluvaa liikettä ja sitten järjiltään olemista. Jälkimmäisestä merkityksenkehityksestä rinnakaistapauksena esitin artikkelissani suomen verbin *tärähtää*, joka nykysuomessa kuvaa sekä heilahtavaa liikkumista (esim. *kamera tärähti kädessä*) että järjiltään olemista (esim. *hän on vähän tärähtänyt, päästään vialla*).

Suomen kielessä on muitakin ihmisen vähäjärkisyyttä kuvaavia adjektiiveja, joiden lähtösanaksi on esitetty heiluvaa tai muuta senkaltaista liikkumista kuvaava verbi. Esimerkiksi *kömpelö* ja *typerä* on etymologisesti yhdistetty verbeihin *kompastua* ja *tupertua* 'kaatua, lyyhistyä, pyörtäytyä' sillä perusteella, että *kömpelö* ja *typerä* olisivat näiden verbien etuvokaalistuneita variantteja (SSA s.v. *kompastua*; s.v. *typerä*). Kyseisille adjektiiveille on esitetty kuitenkin muitakin alkuperän selityksiä kuin se, että ne olisivat samaa perua kuin *kompastua* ja *tupertua*.

Janne Saarikivi (2018, 291–292) mainitsee itämerensuomalaisesta *kompelo*-sanavartalosta lainautuneen kantapermilaisen sanan, josta on periytynyt nykykomin *комбыля* 'kumartunut', olettaen että kyseinen sanavartalo on alun perin merkinnyt juuri kumartunutta. Saarikivi väittää lisäksi, että *kompelo* on johdettu polvea merkitsevästä sanasta **kompe*, joka on periytynyt kantasuomen tytärkielistä ainoastaan vepsään, ja jonka hän olettaa olevan jalkaa tarkoittava *kampi*-sanankuperä. *Suomen murteiden sanakirjan* (SMS s.v. *kompelo*) mukaan *kompelo* on merkitykseltään identiteettinen kuin nykysuomen *kömpelö*, ja siitä tietoja löytyy enimmäkseen Varsinais-Suomesta, Satakunnasta ja Hämeestä. Hyväksyttävältä tuntuu ainakin ajatus, että nykysuomessa yleinen *kömpelö* on etuvokaalistunut variantti sanasta *kompelo*, mutta se, ovatko ne alun perin merkinneet kumartunutta, on kyseenalaista, koska suomen murteissa näillä sanoilla ei ole mitään jälkiä moisesta merkityksestä.

¹ <https://sanat.csc.fi/wiki/Etymologiadata:imsm:hullu> [viitattu 6.6.2023]

Uskottava on puolestaan Saarikiven väite, jonka mukaan horjahtavaa liikkumista kuvaavien *kOmp*-alkuisten verbien (esim. *kompastua*, *kompia*, *kompuroida*, *kömpiä*, *kömmähtää* jne.) taustalla on juuri polvea tarkoittava kantasuomalainen vartalo **kompe-*, joka ei sisälly *Yhteis-suomalaiseen sanastoon* (YSuS), toisin kuin verbi **kompi-* (> suomen *kompia*). Saarikivi esittelee ehdottamalleen merkityksenkehitykselle rinnakkaistapauksena verbin *kontata*, jota hän pitää johdoksena jalkaa tarkoittavasta sanasta *kontti*. Tästä on muodostettu muitakin *kOn(n)t*-alkuisia liikkumista kuvaavia verbejä kuten *kontia*, *kontua*, *kontustaa* ja *könniä* (NES s.v. *kontata*). Näiden verbien kanssa näyttävät kuuluvan etymologisesti yhteen kömpelöä kuvaavat *kön-teä*, *köntelä* ja *köntelö*, joista tietoja on kuitenkin vain muutamasta pitäjistä suomen murteissa (SMS). Joka tapauksessa tämä vahvistanee merkityksenkehitystä 'horjahtavasta liikkumisesta' 'kömpelöön'.

Sanojen *typerä* ja *tupertua* 'kaatua, lyhyhistyä, pyörtyä' yhdistämisessä toisiinsa ongelmat ovat seuraavat: 1. Verbillä *tupertua* ei ole etuvokaalistumaa kuten **typertyä*. 2. Mikäli *typerä* olisi etuvokaalinen variantti sanasta **tupera*, tämä olisi *tupertua*-verbin kantasana, mutta oletettava merkityksenkehitys on 'kaatuminen' > 'kaatunut' > 'typerä' eikä toisin päin. Niinpä *Nyky-suomen etymologinen sanakirja* (NES s.v. *typerä*) pitääkin sanan *typerä* alkuperää epäselvänä. Sanalle kuitenkin näyttää löytyvän äänne- ja merkitysvastaavuksiltaan säännöllisiä vastineita saamelaiskielistä, kuten luulajasaamen *dabár* 'hölinä, joutava puhe' ja *dabáris* 'puhelias, hölösuinen', eteläsaamen *dihpierdidh* 'puhua roskaa, puhua pahaa toisista' sekä uumajasaamen *dihperes* 'mustamaalaava, toisista pahaa puhuva' (Luobbal Sámmol Sámmol Ánten [Ante Aikio] Facebook-päivityksessä 6.6.2021). Näiden etävastineiden perusteella voidaan päätellä, että sanan *typerä* taustalla on ollut pikemminkin joutavan puheen kuin kaatumisen merkitys. Aikio rinnastelee lisäksi samaan sanueeseen myös hantin murteissa esiintyviä sanoja *tewər*, *təpər*, *təpər*, joiden merkitys on 'roska, jäte', mutta hän ei pidä rinnastusta täysin varmana (henkilökohtainen tiedonanto, 2.6.2023).

Palataan *hullu*-sanaan. Vaikka merkityksenkehitys 'horjahtavasta liikkumisesta' 'järjiltään olemiseen' vaikuttaa mahdolliselta, sanan *typerä* tapaan *hullu*-sanan taustalla on vaikea nähdä olleen moinen liikkumisen merkitys. Väitettä, jonka mukaan *hullu* kuuluisi etymologisesti yhteen sanojen *hulista* ja *huljua* kanssa, on vaikea hyväksyä, sillä sanaan *hullu* sisältyy geminaattat **ll-*; nimittäin *U*-loppuisiin fonesteemisiin substantiiveihin ei yleensä sisälly sisägeminaattaa (esim. *hālistä* > *hāly*; *jylistä* > *jyly*; *jyristä* > *jyry* jne.). Muissa fonesteemisissa johdoksissa sisäkonsonantti *l* näyttää voivan geminoitua (esim. *jylistä* > *jyllätä*; *volista* > *vollottaa*), mutta esimerkkejä kyseisestä ilmiöstä on niin vähän, että siitä ei voida vakuuttua kantasuomeen palautuvana ilmiönä.

Äskettäin ilmestyneessä yleistajuisessa esseeteoksessaan *Rakkaat sanat* (2022) Saarikivi mainitsee *hullu*-sanan alkuperässä kyseen olevan mahdollisesti metaforasta ja esittää sen kanssa etymologisesti yhteen kuuluvan sellaisia sanoja kuin *hellä*, *höllä* ja *hyllyä*, jotka kaikki kuvaavat tavalla tai toisella pehmeitä, pettäviä ja irtonaisia maastoja tai kokonaisuuden osia (mt. 249). Alun perin jonkinlaista hajonnutta tai pienistä palasista koostuvaa asiaa merkinneenä Saarikivi tuo esiin englannin *crazy*-sanan. Saarikiveltä on jäänyt huomaamatta se, että heikkouteen tai haurauteen pohjautuvia vähä-älyisyyttä kuvaavia sanoja löytyy myös suomesta. Esimerkiksi *kaheli* on yhdistetty etymologisesti sanoihin *kahelo*, *kahero* ja *kahju* 'huono, hauras (leipä)' (SSA s.v. *kaheli*). On kuitenkin epäilyksenalaista, että niin laaja ja huomattavaa merkityksenkehitystä aiheuttava vokaalivariointi, joka olisi muodostanut sanat *hellä*, *höllä*, *hyllyä* ja *hullu*, olisi ollut olemassa jo kantasuomessa.

Sanan *hullu* alkuperää voitaneen etsiä toisesta suunnasta. Kantagermaaniin on rekonstruoitu verbivartalo **hul(l)on*, jonka merkitykseksi Guus Kroonen (2013, 254) arvelee 'to move, fetch'. Kyseisestä verbivartalosta ovat Kroonenin mukaan periytyneet norjan murteellinen *hula* 'kumartua, vetäytyä', muinaishollannin *hollen* 'juosta; olla järjiltään' ja hollannin *hollen* 'juosta'. Norjan *hula*-sanana palautuminen kyseiseen verbivartaloon ei ole yhtä varmaa kuin hollannin sanojen, koska norjan sanan sisällä on yksinäis-*l*. Kroonenin mukaan kyseinen kantagermaanninen verbi palautuu kantaindoeurooppalaiseen juureen **k_lH-neh₂-*, jota edustavat tokaari B:n *kälä-* 'johtaa, tuoda', liettuan *kėl̃ti* ja latvian *celt* 'nostaa'.

Muinaishollannin ja hollannin sanojen perusteella kantagermaanisen **hul(l)on*-vartalon merkitykseksi voidaan rekonstruoida pikemminkin juokseminen tai pinkominen kuin pelkkä liikkuminen. Karel Bruggencaten (2003 [1896]) hollanti–englanti-sanakirjassa *hollen*-sanana englanninkielisinä vastineina on mainittu *run*, *scamper*, *career* ja *rush* esimerkikilauseineen: *holland paard* 'runaway (horse)'; *hollende inflatie* 'galloping inflation'; *holland achteruitgaan* 'go rapidly downhill' (mt. 450). Hollannin kielen instituutin (Instituut voor de Nederlandse Taal) sähköisenä julkaistun hollannin ja friisin historiallisen sanakirjan (*Historische woordenboeken Nederlands en Fries*) mukaan muinaishollannin *hollen* on atestoitu ensimmäistä kertaa aikavälillä 1191–1200 merkityksessä 'hollen, hardlopen; op hol slaan (suom. esim. 'juosta, pinkoa; mennä sekaisin)'².

Juokseminen on lähellä riehumista. Aikion (2006, 34) mukaan *riehua* on lainautunut kantagermaanin **rēsō*-vartalosta, jota edustaa nykysaksan *rasen* 'ajaa, syöksyä, sännätä'. Niinpä kantagermaaninen verbivartalo **hul(l)on* voisi olla *hullu*-sanana etymologian taustalla, mikäli *hullu* on verbikantainen ja sen lähtömerkitys olisi 'riehtaantunut'. Virossa ja liivissä esiintyvät *a*-vartaloiset verbit *hullata* ja *ülattə*. Eesti keele seletav sõnaraamat (EKSS) antaa verbin *hullata* (*hullama*) merkityksenselityksenä: 1. liikumisrohkelt, lärmakalt vallatlema; mürama (suom. esim. 'telmiä, elämöidä'). 2. mätatsema, mässama, möllama (suom. esim. 'mekastaa, hurjastella'). Teoksessaan *Livisches Wörterbuch* Lauri Kettunen mainitsee liivin *ülattə*-sanana merkityksenselityksenä saksankielisen sanan *tollen* (suom. esim. 'temmeltää').

Nykysuomen yleiskielessä *hullata*-verbi on tuntematon, mutta karjalais- ja savolaismurteista sekä eteläisistä Keski-Suomen murteista on tietoja kyseisestä verbistä. Murteista tavattu *hullata*-verbi kuitenkin poikkeaa semanttisesti yllä käsitellyistä viron ja liivin verbeistä. *Suomen murteiden sanakirjan* (SMS) mukaan sen merkityksiä ovat: 1. hullaannuttaa, riivaannuttaa, villitä, sekoittaa. 2. ukkosen, tuulen tms. vaikutuksesta viljaan: pilata, kuivattaa, kypsyttää ennen aikojaan. 3. huimata, pyöräyttää. 4. sumenta, hämärtää (näkökykyä, silmiä). 5. muuta. Ensimmäinen merkitys on selvästi kausatiivinen, joten se ei sovi viron ja liivin sanojen kanssa yhteen. Villitsemistä merkitsevä *hullata* onkin ilmeisesti myöhäinen johdos *hullu*-sanasta, vaikka se edustaa *a*-vartalovokaalia. Toisessa merkityksessä kyse lienee enemmän homonymiasta kuin polysemiasta; SSA mainitsee *hullata*-artikkelissa vain merkityksen 'turmella (kuiva sää, tuuli) viljaa niin ettei siihen tule kunnon jyvää' eikä käsittele sen yhteyttä *hullu*-sanaan. Kolmas ja neljäs merkitys kytkeytyvät karjalan 'halvaantumista' merkitsevään *hullata*-sanaan, muttei ole varmaa, onko tämä karjalan sana samaa perua kuin 'riehumista' merkitsevät viron ja liivin sanat.

2 <http://gtb.inl.nl/iWDB/search?actie=article&wdb=ONW&id=ID1596&lemmodern=hollen> [viitattu 3.6.2023]

Muita *hulla*-alkuisia verbejä suomen murteissa ovat *hullailla* 'hullutella, hassutella, konstaila', *hullaista* 'kävellä rehvakkaasti', *hullaita* 'hullaantua' ja *hullastaa* 'tuhlata, haaskata', joiden voidaan katsoa semanttisesti olevan lähellä 'riehumista', mutta kaikista niistä on vain vähän tietoja suomen murteissa. Kaikilla suomen murrealueilla tunnettu on puolestaan refleksiivinen verbi *hullaantua*, joka on myös yleiskielinen. Sen kantasanaksi osoittautuu juuri *hullata*.

Jos kantasuomeen palautuisi 'riehumista' merkitsevä verbi **hullata*, kantagermaaninen **hul(l)on*-vartalo sopisi sekä semanttisesti että morfologisesti kantasuomalaisen **hullata*-verbin lainälähteeksi. Tosin Jorma Koivulehto (1974, 119–120) toteaa, että yleisesti germaanisista heikkoasteista verbeistä, joihin myös puheena oleva **hul(l)on*- kuuluu, lainatut verbit ovat i-vartalaisia, kuten *ruokkia* (kantagermaanin **rōkjan*, vrt. muinaisnorjan *rœkja* 'huolehtia, välittää jstak, ottaa huomioon' ja muinaisalasaksan *rōkjan* 'id.') ja *valita* (< kantagermaanin **waljan*, vrt. muinaisyläsaksan *wellen*, muinaisnorjan *velja* ja nykyruotsin *välja* 'valita'). Infiniittiseltä muodoltaan -*tA*-loppuiset verbit kuten *hullata* on Koivulehdon mukaan puolestaan lainattu vahva-asteista verbeistä, esim. *halata* (< kantagermaanin **halō(ja)n* 'temmata, vetää [puoleensa], raastaa'), *kelvata* (< esigermaanin **kelban*) ja *lakata* (< kantagermaanin **slakō(ja)-*, vrt. anglosaksin *slacian* 'hellittää; hervota, veltostua' ja englannin *slake* 'laantua, heiketä, veltostua'). Koivulehdon väitteestä poiketen verbijohtimien sopeuttaminen germaanisperäisissä verbeissä ei kuitenkaan näytä olleen tarkkarajaista; esimerkiksi verbeille *hypätä*, *maata* ja *pilata* onkin esitetty lainälähteiksi sellaiset kantagermaaniset heikkoasteiset verbit kuin **huppōn*³, **makōn* ja **bilōn* (ks. Junttila–Holopainen 2022, 303–304). Niinpä kantagermaanisen **hul(l)on*-vartalon heikkoasteisuus ei olisi esteenä väitteelle, että se voisi olla *hullata*-verbin lainälähde⁴.

Jos pidetään *hullu*-sanaa *hullata*-verbistä johdettuna, selvitettäväksi jäävät seuraavat kysymykset: 1. Onko kantasuomessa ollut mahdollista johtaa -*AA*-loppuisista verbeistä -*U*-loppuinen nomini? 2. Miksi *hullu* ei edusta teon nimeä eli riehumista toisin kuin useimmat -*U*-loppuiset johdokset (vrt. *hyppy* < *hypätä*, *kyykky* < *kyykätä*, *juoksu* < *juosta*). Suomen kielessä -*U*-loppuisia adjektiiveja on jonkin verran, mutta niistä verbikantaisia on hyvin vähän ja niistäkin suurin osa takaperoisjohdoksia, esim. *järkky* < *järkyttävä*, *kuulu* < *kuulua* (ISK § 299). Yksi merkitykseltään ja johtotavaltaan *hullu*-sanalle samantapainen adjektiivi olisi *hassu*, jota Ulla-Maija Forsberg vertaa *Stadin slangin etymologisessa sanakirjassa* verbiin *hassaa* 'kuluttaa, hävittää, tuhlaa; epäonnistua' (Forsberg 2021, 87). Tämän murteellinen infinittinen asu on *hassata*, jonka merkityksiä ovat SMS:n mukaan mm. 'hangata', 'karstata villat ensimmäiseen kertaan', 'tehdä työtä huonosti', 'sekoittaa, pöyhii', 'tuhlata, haaskata' ja 'liikkua, kävellä', joista kolme viimeistä merkitystä esiintyi myös *hulla*-alkuisissa sanoissa. Sana *hassu* ei tietenkään voi olla *hullu*-sanalle tasaveroinen johto- ja merkityso pillinen rinnakkaistapaus, koska se on paljon nuorempi sana kuin *hullu*, mutta voidaan ainakin spekuloida, että *hullu*-sana olisi käynyt läpi samanlaisen johto- ja merkityso pillisen prosessin kuin *hassu*-sana⁵.

3 Mikäli noudatetaan Koivulehdon kantaa, kyseisestä germaanisesta verbivartalosta olisi katsottava lainatun *hyppiä* eikä *hypätä*, mutta ei ole mahdollista varmistaa, kumpi niistä on vanhempaa perua.

4 Daniel Jusleniuksen *Suomalaisen Sana-Lugun Coetukessa* esiintyy *hullita* 'harhauttaa' [VKS s.v. *hullita*], joka olisi johdostyyppiltään Koivulehdon väitteen mukainen, mutta siitä on suomen murteissa tietoja vain kahdesta pitäjästä eikä sukukielistä löydy sen vastineita.

5 Toisaalta Forsberg (2021, 87) tuo esiin, että sanat *hassakka* ja *hassu* yhdistävät merkitykset 'sekainen, harittava; pehmeä, hauras; sekopäinen'. Voi siis olla, että *hassu*-sanana merkitys juontuukin haurauden eikä tuhlaamisen tai liikkumisen merkityksestä. Vähäjärkisyttä kuvaavien sanojen ympärillä muodostuvat merkitysverkostot olisivat mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe.

Tässä käsiteltyä *hullu*-sanana etymologiaa ei voitane hyväksyä lopullisesti ennen perinpohjaista kantasuomen johtosysteemin selvittelyä. Tämä jääköön jatkotutkimuksen tehtäväksi. On kuitenkin todettava, että *hullu*-sanana alkuperän selitysten joukkoon on nyt lisätty yksi uusi vaihtoehto, mikä ei voi olla etymologisen tutkimuksen kannalta tappiollista.

JEONGDO KIM

kjd7321@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3615-6827>

Lähteet

- AIKIO, ANTE 2006: On Germanic-Saami contacts and Saami prehistory. *Journal de la Société Finno-Ougrienne* 91, 9–55. <https://doi.org/10.33340/susa.81944>
- BRUGGENCATE, KAREL 2003 [1896]: *Koenen woordenboek Nederlands-Engels*. Wolters, Groningen.
- EKSS = MARGIT LANGEMETS ym. (toim.) 2009: *Eesti keele seletav sõnaraamat*. Eesti keele instituut, Tallinn. Saatavissa <https://www.eki.ee/dict/ekss/> [viitattu 9.6.2023].
- FORSBERG, ULLA-MAIJA 2021: *Stadin slangin etymologinen sanakirja*. Gaudeamus, Helsinki.
- Historische woordenboeken Nederlands en Fries*. Instituut voor de Nederlandse Taal. Saatavissa <https://gtb.ivdnt.org/search/> [viitattu 3.6.2023].
- ISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA – RIITTA – ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen kielioppi*. Verkkooversio. Saatavissa <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php> [viitattu 9.6.2023].
- JUNTILA, SANTERI – HOLOPAINEN, SAMPSA 2022: On the integration patterns of Indo-European loan verbs in Finnic. FLORIAN SOMMER, KARIN STÜBER, PAUL WIDMER ja YOKO YAMAZAKI (toim.): *Indogermanische Morphologie in erweiterter Sicht*, 291–324. Beiträge zur Sprachwissenschaft, Innsbruck.
- KETTUNEN, LAURI 1938: *Livisches Wörterbuch mit grammatischer Einleitung*. Lexica Societatis Fenno-Ugricae V. Suomalais-Ugrilainen Seura, Helsinki.
- KIM, JEONGDO 2018: Uusia etävastineita suomen onomatopoeettisille sanoille. SAMPSA HOLOPAINEN ja JANNE SAARIKIVI (toim.): *Peri orthotētos etymōn. Uusiutuva uralilainen etymologia*. Uralica Helsingiensia 11, 181–204. Suomalais-Ugrilainen Seura, Helsinki.
- KOIVULEHTO, JORMA 1974: Lisiä germaanis-suomalaisiin lainakosketuksiin. *Virittäjä* 78 (2), 111–27.
- KROONEN, GUUS 2013: *Etymological dictionary of the Proto-Germanic inherited lexicon*. Leiden Indo-European Etymological Dictionary Series, vol. 11. Brill, Leiden & Boston.
- LUOBBAL SÁMMOL SÁMMOL ÁNTE (AIKIO, ANTE): Henkilökohtainen tiedonanto. 2.6.2023.
- NES = HÄKKINEN, KAISA 2004: *Nykysuomen etymologinen sanakirja*. WSOY, Helsinki.
- SAARIKIVI, JANNE 2018: Finnic and other Western Uralic borrowings in Permian. SAMPSA HOLOPAINEN ja JANNE SAARIKIVI (toim.): *Peri orthotētos etymōn. Uusiutuva uralilainen etymologia*. Uralica Helsingiensia 11, 269–355. Suomalais-Ugrilainen Seura, Helsinki.
- 2022: *Rakkaat sanat*. Teos, Helsinki
- SKES = Y. H. TOIVONEN – ERKKI ITKONEN – AULIS J. JOKI – REINO PELTOLA (toim.) 1955–1978: *Suomen kielen etymologinen sanakirja I–VI*. Lexica Societatis Fenno-Ugricae 12. Suomalais-Ugrilainen Seura, Helsinki.
- SMS = *Suomen murteiden sanakirja* 1985–. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 30. Kotimaisten kielten keskus, Helsinki. Jatkuvasti päivitettävä julkaisu. Saatavissa <https://kaino.kotus.fi/sms/> [viitattu 9.6.2023].
- SSA = ERKKI ITKONEN – ULLA-MAIJA KULONEN (toim.) 1992–2000: *Suomen sanojen alkuperä. Etymologinen sanakirja* 1–3. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 556, Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 62. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus & Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

- VKS = *Vanhan kirjasuomen sanakirja* [verkkojulkaisu]. [1985–]2014. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 38. Kotimaisten kielten keskus, Helsinki. Jatkuvasti päivitettävä julkaisu. Saatavissa <https://kaino.kotus.fi/vks/> [viitattu 9.6.2023].
- YSuS = KALLIO, PETRI 2019: *Yhteissuomalainen sanasto*. Saatavissa https://sanat.csc.fi/w/index.php?title=Luokka:Yhteissuomalainen_sanasto [viitattu 9.6.2023].